

E 143/18/2.

ÚJSZÖVETSÉGI FÜZETEK

SZERKESZTI ÉS KIADJA: DR. ERDŐS KÁROLY
EGYETEMI NY. R. TANÁR. DEBRECEN, EGYETEM

2. FÜZET

1937

TARTALOM: Néhány megjegyzés az új Károli-revizio próbafüzetére. 25—36.
— Alázatosság. 36—38. — Nyiljanak meg a mi szemünk, 38—40.

Néhány megjegyzés az új Károli-revizio próbafüzetére

Évek óta sok szó esik arról, hogy új bibliafordítás készül. Vannak, akik ezt szükségtelennek tartják, mert hiszen az újszövetségnek nyolc különböző fordítása jelent meg e században. Ezért ezt elegendőnek vélik. Viszont mások megismervén, hogy egyik fordítás sem kifogástalan, úgy gondolkoznak, hogy korunk vallásos életének égető szüksége van korszerű, könnyen érthető új bibliafordításra.

A Brit és Külföldi Bibliatársulat tudomást szerezve e szükségérzetről, hajlandónak mutatkozott arra, hogy az új fordítás létrejöttét elősegíti. Erre az evangélikus és református egyházak kiküldtek 8—8 tagot egy közös bibliafordító bizottságba. A munka ezidőszereint olyan állapotban van, hogy megjelent egy *próbafüzet*, amely — a kísérőlevél szavai szerint — „képet nyújt a revizorok fordítói törekvései felől”.

A próbafüzet ószövetségi és újszövetségi részre oszlik. Az ószövetségi részben benne van Mózes első könyve teljesen, Jób négy első része és az 5. rész két első verse, a 42—44. zsoltár, Hóseás négy első része és Jól könyve egészen. Az újszövetségi részben olvasható Lukács evangélioma, a második korinthusi levél és a Jelenések könyvének négy első része.

Nagyon csábító, egyben hasznos is volna az egész próbafüzet megbírálása, mindamellett meg kell elégednem azzal, hogy az *újszövetségi részre* teszek néhány megjegyzést.

I. **Beosztás.** A próbafüzet *alakja*, amely egyszersmind a tervbevett új fordítás alakja is, jó. A *betű-típusa* is szép és kiadós.

A két hasábos *beosztás* egészen megszokott; a verseknek folytatólagos szedésétől sem idegenkedünk az újabb honi fordítások hasonló módszere óta. Megszokottá válik az is, hogy az egyes részek elején nincs együttes tartalmi

Ára 40 fillér

utalás, hanem szakaszokra tagolódik az egész szentirati könyv és minden szakasz elején ott van a szakasz tartalma, vagy címe.

Helyes, hogy minden lap tetején ott van *fejlécben* a könyv címe, hogy lássa az ember, hol nyitotta ki a bibliáját? De az már nem helyes, hogy a könyv címe olyan rövidítéssel legyen, mint a próbafüzetben : Pál II. lev. a korinthusbel. Ez a rövidítés annál kevésbé helyes, mert a teljes cím is elférne. A fejléc mellett legyen ott, mint a Revideált (= Rev) bibliában is ott van, annak a *résznek*, vagy *részeknek száma*, amelyek azon a lapon vannak. Ez a módosítás a nyomtatásnál kevés fáradságot, a használatnál nagy előnyt jelent. A *szakaszok címeiben* ne álló számok legyenek, hanem vagy *dőlt* számok, vagy *fejete számok*, mint az L 10 : 33-nál, 24 : 13—35-nél, 2K 12 : 11—21-nél látható. A szakaszok címei az ószövetségi részben versek jelzése nélkül, az újszövetségiben számokkal, Lukács evangéliománál és a páli levélnél a hasáb közepén, a Jelenések könyvénel a hasább jobb felén vannak. A kiadandó új fordításban egyformán kell lenni minden könyvnél.

A *párhuzamos helyezket* a próbafüzet a lap alján közli. Nem helytelen, csak szokatlan, de nem példátlan. M. Tótfalusi Kiss Miklós amsterdami (1685), Muntendam utrechti (1730), Reers utrechti (1765) bibliája szintén így közli. Nem helyes azonban, hogy a párhuzamos helyezknél római számokat is használnak pl.: II. Mózes 30, 1. A Rev már elhagyta ezt a nehézkes jelzést. Kár felújítani. Inkább a fejlécekből is törölni kell a római számot.

II. A nyomtatott szövegnél a leggondosabban kell kerülni a sajtóhibákat. *Nyilvánvaló sajtóhibák* a próbafüzetben : L 2: 36 Sámuel van, e helyett: Fánuel; L 5: 1 Genezéret, e helyett: Genezáret; L 5: 21 ha csak, e helyett: hacsak; L 5 : 30 írástudóik után nem kell vessző; L 6:24 elvettétek után nincs vessző; L 6:31 cselekedjétek, e helyett: cselekedjetek; a 10. lap jobb hasábjára 16. sorában 46 helyett 45 olvasandó; L 8:11 ígét, e helyett: ígét (L 24:17, 2K 2:17); L 10:10 utcáira, e helyett: utcáira; L 11:27 végéről hiányzik az idéző jel; L 12:11 elviszlek, e helyett: elvisznek; L 13:4 akire, e helyett: akikre; L 13:7 szőlőműveseknek, e helyett: szőlőművesnek; L 18:9 Némelyek, e helyett: Némelyeknek; L 18:15 odavitték, e helyett: Odavitték; L 22:1 kenverek, e helyett: kenyerek; L 22:35 felelték után nem vessző kell, hanem kettőspont; L 24:39 Tapogassátok, lássátok, e helyett: Tapogassatok, lássatok; Jel 2:5 gyertyatartóidat, e helyett: gyertyatartódat; Jel 4: 11 vagy a te, e helyett: vagy te.

Nem vehető csupán sajtóhibának az, hogy L 5:33-ban farizeusoké van, e helyett: farizeusokéi; L 8:2 szellemekből, e helyett: szellemektől; L 12:24 csűrjük, e helyett: csűrük; a L 12:53-ba be kell írni a névelőt minden szó elibe, amelyik előtt nincs; L 15:12 vagyon, e helyett: vagyonnak; L 15:31 mindég, e helyett: mindig; L 16:10 kevésen (két ízben), L 19:17 kevésen (egy ízben), e helyett: kevesen; L 19:47 és 24:53-ban helytelen ez a megszakítás: tem-plomban, e helyett: temp-lomban; L 20:9—16-ban és e szakasz címében összesen 13 ízben szőlő, e helyett: szőlő (v. ö. 13:7); L 20:20 tetették, 2K 11:15 tetetik, e helyett: tettették, tettetik (nem azonos íge a kettő, pl.: aki tetteteti magát, hogy sánta, egyik kocsiból a másikba teteti magát); 2K 1:9 ön-

magunkba, Istenbe, e helyett: önmagunkban, Istenben; 2K 2:14 és 4:11 mindig, e helyett: mindig; 2K 4:4 tündököljön, e helyett: tündököljék; 2K 5:2 szeretnénk, e helyett: szeretnők; 2K 7:4 áradozok, e helyett: áradozom; 2K 10:13 és 11:24 híján és 2K 10:15 híján, e helyett: híján; 2K 13:11 Végzetre, e helyett: Végezetre.

Kimaradt a fordításból L 19:4-ben a szederfügefára, után: hogy lássa őt; Jel 1:5 megmosott után: bennünket; Jel 1:17 estem szó után: mint egy holt. És reám veté az ő jobbkezét.

Helyesírás szempontjából kifogásolható L 5:5. 6:12. 12:20. 17:34 éjszaka, e helyett: éjtszaka; L 8:50 higgy, e helyett: higgy; L 11:49. 2K 1:12 bölcsesség, e helyett: bölcseség (v. ö. L 21:15 bölcseséget); L 15:18 és 21 teellened, e helyett te ellened; L 24:4 efelett, e helyett: e felett. A helyesírás ugyan nem tartozik a kijelentés lényegéhez, mert Pál tanítása akárminemű helyesírással azonos tartalmú; de mégis az a rendje, hogy amikor a tanuló diák a szentírást olvassa, ne lásson abban olyan „helyesírást“, amelyért magyar írásbeli dolgozatára elégtelent kapott.

A helyesírás megengedi, de a *következetes írás* alapján szóvá tehető, ez a kétféle írás: L 4:39-ben: megállt fölötte; L 19:41-ben: sírt felette; L 10:40-ben: felkelt; L 23:1-ben: fölkeltek; 2K 11:5 és 12:11-ben: a főfő apostolok mögött; Jel 1:11-ben hátam megett.

A nyomtatott szövegnél jelentős a *tulajdonneveknek egységes írása*. Értem ezen azt is, hogy a nevek *egységes elvek* szerint írassanak át, de azt is, hogy ugyanannak az embernek, vagy városnak a neve egyformán legyen írva az egész szentíráásban. Ha pl. Timótheus nevében (2K 1:1) megmarad a th, miért kell mellőzni a Teofilus (L 1:3) nevében és miért kell meghagyni Thiatira város (Jel 1:11 és 2:18) nevénél? Még szembeötlőbb a következetlenség, ha arra gondolunk, hogy aki a próbafüzetben Zakéus (L 19:2), ugyanaz a Rev-ben: Zákéus; ami a próbafüzetben L 22:39 előtti címben Getsemáné, az Rev Mt 26:36-ban: Gecsemáné, Mk 14:32-ben pedig Gethsemáné. De hacsak a próbafüzetet vesszük is, Jel 1:11, 2:12 és az ezt megelőző cím helytelenül Pergánum-ot ír Pergamum helyett; Jel 1:11 és 3:4 Sárdes-t ír Sárdis helyett, amely szó helyesen van írva Jel 3:1-ben és az ezt megelőző címben. A *kétféle írást* nemcsak az utóbbi helyeken találjuk meg, megvan másutt is, pl. L 3:4-ben Ezsaiás, L 4:17-ben Ézsaiás; L 22:3 Sátán, a többi tizenegy ízben: sátán.

Hogy mire vezet a nemtörődés a nevek egyforma írásával kapcsolatban, arra klasszikus példa a próbafüzet ó- és újszövetségi részének alábbi egybe állítása: aki IM 5:6-ban Seth, L 3:38-ban Sét; aki IM 5:9-ben Kénán, L 3:37-ben Kajnán; IM 5:12 Mahalálél=L 3:37 Maheleél; IM 5:18 Énókh=L 3:37 Énok; IM 5:21 Methuseláh=L 3:37 Mathuselá; IM 5:30 Lámekh=L 3:36 Lémek; IM 10:22 Arpaksád=L 3:36 Arfaksád; IM 10:24 Séláh=L 3:35 Salá; IM 20:24 Héber=L 3:35 Éber; IM 10:25 Péleg=L 3:35 Fálek; IM 11:18 Réu=L 3:35 Ragáv; IM 11:20 Sérug=L 3:35 Sárúk; IM 11:22 Nákhór=L 3:34 Nákhór; IM 11:24 Tháré=L 3:34 Táré; IM 38:29 Pérec, IM 46:12 Perc=L 3:33 Fáres.

Nem találjuk meg a próbafüzet szövegében a *dőlt betűs* szavakat, amelyek százados és internacionálisan bevett szokás szerint *kisegítő szavak* voltak az eredeti görög szöveg szavaihoz (lásd Rev L 19:29-ben: Olajfák *hegyének*). A próbafüzetben is vannak kisegítő szavak (l. fenti példát), de mindenféle jelzés nélkül. A próbafüzet a dőlt betűk elhagyásával bizonyosan az újabb külföldi és honi bibliafordításokat követi, amelyek szintén elhagyják ezt a — félreértésekre ugyan alkalmat adott, de mégsem helytelen — nyomtatási módot.

Megtaláljuk azonban a próbafüzetben, mint megtaláljuk az újabb — minden nyelvű — fordításokban az *idéző jeleket*, amelyeket a Rev csaknem teljes mértékben mellőz. Idéző jeleket nem használ a próbafüzet a párbeszédnek, de használ az *őszövétség*ből vett *idézetek*nél.: L 2:23. 24. 3:4—6. 4:4. 8. 10k. 12. 18k. 7:27. 8:10. 19:46. 20:17. 42k. 22:37. 2K 4:6. 13. 6:2. 16. 17k. 8:15. 9:9. 10:17. 13:1. Ezeknél az idézeteknél figyelemmel kell lenni az őszövétség megfelelő helyeinek fordítására és amennyiben lehetséges, alkalmazkodni kell hozzájuk, vagy össze kell egyeztetni a kettőt; mert az idézet súlyát nem növeli az, ha IM 1:3-ban ezt olvassuk: legyen világosság, és az erre utaló újszövétségi hely (2K 4:6) így hangzik: „Fény ragyogjon a sötétségből” (Rev: sötétségből világosság ragyogjon). Érthetetlen, hogy miért nincs idéző jelben L 23:30 második fele, holott az is őszövétségi idézet. — Az őszövétségi idézeteken kívül vannak idéző jelbe tett olyan szavak, amelyek vagy *úgyvélt példázatok*, közmondások: L 4:23. 17:37, vagy *ismeretlen hivatkozás* L 11:49 (amelynek a vége nincs is idéző jellel bezárva). Ezeknél a helyeknél felesleges volt az idéző jelek használata. Nincs értelme az idéző jelnek L 11:27-ben, mert épígy idéző jelbe kellene akkor tenni az újszövétségnek oratio rectaban közölt többi mondásait is.

Nagyon veszedelmes térre nyit utat a 2K 10:1-ben levő idéző jel, amely az exegeták véleménye szerint útalás valamelyik levélre, amelyet a korinthusiak írtak, vagy olyas hírre, amelyet az apostol hallott. Ha ennek az itt-ott megokolt, de több helyen joggal kétségbevonható tudományos nézetnek a bibliafordításban helyet adunk, akkor ez a tény sokféle irányba elcsábíthatja a fordítót és nem alaptalanul veti fel a kérdést, hogy 2K 10:1 példájára miért nincs idéző jelben 2K 10:7 négy első szava, vagy 2K 10:10?

III. Helyes magyarság. Az öreg Károli ellen a mult századtól kezdve az volt a panasz, hogy nem lehet érteni és unalmas, mert csupa „vala” és „pedig” az egész. A Rev ellen is hangzik a panasz, hogy még mindig benne van a félmult és a „pedig”. Nos, ez a próbafüzet olyan kevés félmultat és „pedig”-et használ, hogy hajlandók volnánk azt mondani, hogy ezek elnézésből maradtak benne. A félmult és „pedig” helyett ezt a szólást használja: ezt, vagy azt mondta, mondták, felelte s ez után oratio recta következik. Már pedig a magyar nyelv természete az „azt mondta” után szinte kivétel nélkül hogy-gyal kezdődő oratio obliqua-t vár. Mivel ezt a próbafüzetben nem kapjuk, sértve érezzük nyelvérzékünket, azonkívül ez a szólás nagyon *ellaposítja* különösebben az evangéliom fordítását, főképpen ha meggondoljuk, hogy az „ezt mondta” és „azt mondta” 154, „azt mondták” 21, „azt felelte” 34, „azt felelték” 6, a négyféle szó-lás tehát 215 ízben fordul elő. Nem mondom én, hogy a magyar nyelvben nem használatos ez a szólás, mikor annak helye van; van is a próbafüzetben 17 olyan

eset, amikor helyesen van használva (pl. L 19:19, 22:17), de még így is közel 200 a rosszul használt eset. Ilyen például a sok közül L 2:48k: Ime atyád és én fájószívvel kerestünk tégedet. Ő meg azt mondta: Mi dolog, hogy kerestetek engem?

A fordítás sok helyen nehézkes a *helytelen szórend* miatt. Így L 3:12: vámszedők is jöttek pedig hozzá. L 3:17: neki kezében a szórólápát. L 5:12: egy ember poklossággal telve amint Jézust meglátta, leborulva kérte őt. L 8:29: a kötelekeket széttépte és az ördög a pusztába hajtotta ki őt. L 10:6: ha van ott fia a békességnek... L 10:22: mindent nekem átadott az én Atyám. L 11:1: történt, hogy mikor egy helyen imádkozott, amint bevégezte, egyik tanítványa azt mondta neki. L 12:16: egy példázatot mondott pedig nekik. L 14:10: hanem mikor meghívják (helyesen: mikor pedig meghívják). L 16:20k: egy Lázár nevezetű szegény is, aki az ő kapuja mellett feküdt fekélyekkel telve és arra vágyakozva, hogy jóllakják a gazdag asztaláról lehullott morzsákkal. L 19:31 és 34: mert az Úrnak van rá szüksége (helyesen: mert az Úrnak szüksége van rá). L 20:38: mert mindenki neki él (Rev: mert mindenek élnek ő néki.) L 21:25: és jelek lesznek a napban, a holdban és a csillagokban; és a földön a tenger és a hullámok zúgása miatt való megrettenésben népeknek szorongása. L 23:23: követelték, hogy feszítsék őt meg. És győzött a kiáltozásuk, meg a főpapoké.

A fordítás nehézkességét fokozzák az *összevont alakok*, mint: kitartástok (L 21:19), fogyatkozástok (L 22:35), vigasztalástok és üdvösségtok (2K 1:6), imádságtok (2K 1:11), megbízhatóságtok (2K 2:9), vágyódástok, kesergétek, ragaszkodástok (2K 7:7), szomorkodástok (2K 7:11), megvigasztalódástok (2K 7:13), nyomorúságtok, bővelkedétek (2K 8:13), elhatározástok (2K 8:19), buzgóságtok (2K 9:2), elégségtok (2K 9:8), vetétek, igazságtok (2K 9:10), engedelmességtok (2K 9:13, 10:6), közösködétek (2K 9:13), építétek, megrontástok (2K 10:8), épülétek (2K 12:19). Hogy ezeknek túlnyomó része ugyanazon, vagy hasonló módon van a Rev-ben is, nem szolgálhat mentségül; legkevésbé akkor, ha azt látjuk, hogy 2K 2:2-ben a Rev ezt írja: megszomorítlak, a próbafüzet viszont a hosszabb alakot használja: megszomorítalak; vagy pl. L 21:19-ben egyik szónál használja a rövidített alakot, a másiknál nem: kitartástokban nyertek meg életeteket, holott az: élteteket szó meglehetősen használatos a mindennapi életben.

Idegyszerű 1. az accusativus cum infinitivus szerkezet, mint pl. L 5:2 két hajót látott állni a tóparton; L 8:35 azt az embert... látták... ott ülni; L 9:45 félték őt megkérdezni; L 22:56 meglátta őt a tűznél ülni. Ezeknek a mondatoknak egy része a Rev-ben sincs jól, de nagyobb része jól van, viszont a dőlt számokkal jelölt helyeken a görögben nincs infinitivus szerkezet, felesleges tehát magyarul is.

2. L 9:45 nem tudták *felfogni* (auffassen, germanizmus).

3. L 11:5 *egy* barátja, L 11:6 *egy* barátom, L 18:25 *egy* tevének, *egy* gazdagnak, Jel 2:17 *egy* kövecskét és *egy* új nevet. A Rev-ben sehol sincs az „egy”. A germanizmus tehát elkerülhető.

4. 2K 5:19 nem *számítva be* nekik bűneiket (beszámítani = einrechnen, zurechnen).

5. L 12:58, 14:8 és 12. 2K 2:7. 9:4. 11:3. 12:20 versekben „nehogy„ olvasható a latin *ne* hatására, pl.: nehogy bíró elé vigyen; ez magyarul így van: hogy bíró elé ne vigyen. Legjellegzetesebb és teljesen magyartalan 2K 11:3 Félek, nehogy mint a kígyó Évát álnokságával félrevezette...

Nyelvtanilag helytelen 1. L 9:31 az ő kimúlását beszéltek meg, *ami* Jeruzsálemben fog megtörténni. (A határozott és egy dologra visszaütálás névmása: amely, az általános visszaütálás névmása: ami. Itt : amely-et kellett volna írni.) Ugyanez a hiba L 15:16-ban: azzal a moslékkal, *amit*; helyesen: amelyet.

2. L 11:7 *ne alkalmatlanlankodj* (helyesen: ne alkalmatlanlankodjál); 2K 4:4 *tündököljön* (helyesen: tündököljék); 2K 7:4 *áradozok* (helyesen: áradozom).

3. L 14:12 ne barátaidat hívd meg, *nem is* testvéreidet, *nem is* rokonaidat... (A „nem is“ magyarul: sem, itt tiltó alakban: se. Így használja a Rev is.)

Vét az *élő nyelv ellen*, amikor ilyeneket ír:

1. L 12:6 öt verebecskét adnak két filléren. (Adnak-vesznek olcsón, drágán, és pénzért, fillérért, de nem filléren.)

2. L 16:10 aki a kevésen hű, L 19:17 kevésen hű volt. (Helyesen: kevesen.)

3. 2K 8:21 a tisztességre... gondot viselünk. (Gondot viselünk valakire és gondját viseljük valakinek vagy valaminek; vagy gondunk van valaminek.)

4. 2K 9:4 ha a macedónok velem együtt odajönnek. (Helyesen: odamennek.)

5. 2K 9:12 az e tisztben való szolgálat nemcsak a szentek *hiányait fedezi*... (A hiányt pótolják, és fedezik a szükségletet l. 2K 11:9. De a próbafüzet szövege azért is rossz, mert a szolgálat sem anyagi, sem szellemi, sem testi hiányt nem pótol. Jó a Rev.)

Zavarólag hat, hogy *igen sok szót nem a szó leggyakoribb értelmében, sőt határozottan rosszul használ*:

L 3:11 akinek két köntöse van, *ossza meg* azzal, akinek nincs. (Megosztja az ember azt, ami egységes, pl. a vagyont, az örökséget. Rev: egyiket adja annak).

L 6:44 *csipkéről* nem szüretelnek szólót (A csipke, mint növény, ma már tájszó).

L 7:20 mikor ezek a férfiak *hozzá értek* (e helyett: hozzá mentek, hozzá érkeztek).

L 7:36 a farizeusok közül valaki kérte őt, hogy *étkezzék nála* (v. ö. L 14:1 és 14:15). Étkezik az ember a háztartásán kívül ott, ahol huzamosabban, vagy gyakorta eszik, pl. kosztadó helyen, vagy vendéglőben. A próbafüzet mondata azt jelenti, hogy a farizeus arra kérte Jézust, hogy járjon hozzá kosztra).

L 9:33 mialatt ezek (t. i. Mózes és Illés) *elváltak* tőle.

(Az elválás fogalmának benne van a kölcsönösség. Itt azért nem helyes a szó, mert Jézus tanítványainál ott maradt, Mózes és Illés elment.)

L 11:44 olyanok vagytok, mint a *láthatatlan sírok* (Láthatatlan sír nincs).

L 12:11 elvisznek titeket az *előljáróságokra* (Helytelen azért is, mert népünk a falusi előljáróságra gondolhat és ily irányban kiélezhetné egymásik futkározó hamis atyafi; helytelen azért is, mert az előljáróságnak nincs intézkedési joga).

L 13:19 a mustármag, melyet az ember... *elszór*t a kertjébe. (Elszórják a búzát, magasról hintve; vetik a babot, tengerit, közelről dobva; ültetik a

palántát, bár némely szójárás szerint a babot és tengerit is. De olyan növény magvát, amely „nagy fává” lesz, nem „szórják”).

L 16:1 beszélt pedig tanítványainak is (Beszélünk valakivel, vagy valakihez; egészen sajátos jellegű. tehát egyáltalán nem általánosítható ez a mondás: hiába beszélsz nekem).

L 18:20 ne légy házasságtörő (Helyesen: ne paráználkodjál. A *μη μοιχεύσης* nemcsak a házasságtörést tiltja, hanem a bujálkodást, fajtalanzkodást, általában mindenféle nemi fertelmességet, ami együttvéve: paráználkodás. Hasonlóképpen rossz Jel 2:22).

L 19:11 miután mindezeket (t. i. a Zakéus házában mondott tanítást) hallották, még egy példázatot *toldott hozzá*. (Hozzá toldunk valamit valamihez, ami vele azonos fajtájú: a meséhez újabb mesét; megtoldunk valamit valamivel, ami vele nem azonos fajtájú: a kardot egy lépéssel.)

L 19:23 miért nem *hoztad pénzemet forgalomba* és én megjövén kama-tostul hajtottam volna be! (Forgalomba hozza a pénzt a Nemzeti Bank és aki a pénzt elkölti; forgatja a pénzt, aki elad-vesz rajta.)

L 20:46 őrizkedjete az írástudóktól, akik igyekeznek *palástokban* járni. (A szekták részéről károsan félremagyarázható, még pedig teljesen alaptalanul, mert a *στολή* nem palást.)

L 21:1 a gazdagok adományait a perselybe *rakják* (v. ö. L 21:2 és 4). (A pénzt a perselybe dobják, vetik, hányják, vagy teszik; a ládafiában pedig egymásra, vagy élire rakják.)

L 22:8 készítsétek el nekünk a *húsvétot*, hogy azt *elköltsük*, v. ö. 11. vers. (A húsvét szó az ünnepet jelenti, nem pedig a páska bárányt. V. ö. L 22:13.)

L 24:15 maga Jézus *szegődött hozzájuk*. (Valakihez szegődik az ember bérbe, l. L 15:15; valaki mellé szegődik, mikor annak társaságába lép.)

2K 7:6 Isten megvigasztalt Titus *visszatérésével*. (Helyesen Rev: megjöttével, mert Titus nem oda tért vissza, ahonnan Pál elküldte.)

2K 8:3 mert *tanu* vagyok rá. (A tanu rendesen ítélezési tényekkel kapcsolatosan használatos.)

2K 8:24 mutassátok meg irántuk *szerelmeteket*. (A szerelem mást jelent.)

Jel 4:4 és 10 a trónségeken huszonnégy *presbiter* láttam. (A presbiter az egyházi életünkben mást jelent, mint itt a *πρεσβύτερον*.)

Minél több szava van valamely nyelvnek egy-egy fogalomra, vagy fogalomkörre, annál gazdagabb; minél több *árnya*'at tud kifejezni egy-egy fordítás, annál szebb és jobb.

A próbafüzet szövege L 20:29—32-ben jelét adja annak, hogy nem zárkózik el az árnyalatok értékesítése elől, mert e négy versben a *γυνή* szót az értelemnek megfelelőleg feleség, özvegy és asszony szavakkal fordítja.

De aztán tovább nincs is semmi az árnyalatok értékesítéséből. Pedig milyen szép lenne L 23:15-ben: hozzáküldtelek *benneteket* helyett: hozzáküldtelek *titeket*, s általában mindenütt megkülönböztetni e két szót és tartalmat. — Vagy, ami a görög *πᾶς*, az a magyarban: minden, mindenki, mindaz, mind. A próbafüzetben L 14:11 mindenki, aki magát felmagasztalja... Sokkal erőteljesebb ennél ez: mindaz, aki magát... — A görögben a *πτωχός* szegény is, koldus is. Színesebb a kép, mélyebb az értelem, ha L 16:20 és 22-ben a

próbafüzet eme szavai helyett: volt egy Lázár nevezetű szegény is, ezt írjuk: koldus is. — Α λόγος = szó, beszéd, íge. A Rev is, az öreg Károli is igen finom megkülönböztetést használ az *Isten ígéje* és *Isten beszéde* között. A próba-füzetben ez nem található, ezért olvasunk ilyesmiket: L 24:17 miféle ígék azok, melyeket útközben egymással váltotok? Jel 1:2 (János), aki bizonyosságot tett Isten ígéjéről és Jézus Krisztus bizonyágtételéről; Jel 1:3 akik hallgatják e prófétálás ígéit; Jel 3:10 tartsd meg az én kitartásra intő ígémet. A Rev mindezekben a helyeken a beszéd szót használja.

A görögben épúgy megvan az ἀνὴρ és az ἄνθρωπος, mint a magyarban a *férfi* és *ember*. A próba-füzetben azonban nem találunk következetességet sem, mert az ἀνὴρ-t nem fordítja mindig férfi-nak (L 5:8 és 12, 19:2, 24:19), árnyalati megkülönböztetést sem, mert annál a belpoklosnál, akiről olyan leírást kapunk, mint amilyen L 8:27-ben olvasható, nem emelhető ki az, hogy „férfi”. L 5:12-ben a másik belpoklosról, helyes érzékkel, vagy a Rev-et követve, jól írja a próba-füzet, hogy: ember, pedig a görögben ἀνὴρ van.

Nem tisztán árnyalati, hanem tartalmi szempontból is nagy baj, hogy a próba-füzet nem tesz különbséget a rossz és gonosz között. Így pl. a „gonosz” szó helyett a „rossz” szót használja L 6:45 a rossz ember a szíve rossz kincstárából szedi elő a rosszat; vagy L 11:34 ha ellenben (a szemed) rossz, a tested is sötét. (Más a rossz szem, más a gonosz szem; előbbivel az orvoshoz megyünk, utóbbival a pokolba jutunk.). 2K 5:19 amit a testben cselekedett, jót vagy rosszat (helyesen: gonoszt).

Ide sorozom be a próba-füzetnek azt az óriási tékozlását, hogy az *atyafi* szót teljesen elhagyja. Ezzel egyfelől veszni engedi azt a mérhetetlen gazdagságot és erőt, amelyet ez a szó evangéliumi tartalommal telítve évszázadok óta magába szívott, másfelől a helyette használt „testvér” szót olyan különböző értelemben használja, amint az meglátszik ezeken a helyeken: L 6:41k. 8:20k. 12:13. 14:12. 17:3. 22:32. 2K 1:1. 8:2:13. 8:1. 18. 22. 23. 9:3. 5. 2K 11:9. 12:18. 13:11. Jel 1:9.

IV. **Új Károli-revizio.** A próba-füzet kísérő levele a közölt szöveget „új Károli-revizio”-nak mondja. Szükséges tehát, hogy mint revideált szöveget is szemügyre vegyük.

Itt első sorban is helyénvalónak kell tartanunk, ha elavult, ósdi szavak helyett új szavakkal találkozunk. Sajnosan kell azonban megállapítani, hogy ezeknek az új szavaknak nem szabad azoknak lenni, amelyeket a próba-füzetben olvasunk: L 4:22 mindnyájan bizonygattak neki. — L 5:1 a tömeg rátorlódott, hasonlóan 8:42. 45. — L 5:30 az írástudók meg a farizeusok morgolódtak. — L 6:7 vádat kovácsoljanak ellene. (Képes értelemben tőkét kovácsolnak, de vádat nem.) — L 6:38 adjatok... jó mértéket... lecsordulót. (Ha „kicsorduló” volna, akkor még elfogadható lenne. 2K 10:16-ban már ez a szó van használva: a kicsordulásig; de itt meg a hasonlat képe törik meg, mert nincs tertium comparationis: a saját mérőszinórunk szerint növekszik meg majd közöttetek egészen a kicsordulásig.) — L 7:22 halottak életre kelnek. — L 7:32 nem jajongtatók. — L 7:38 a lábánál megállva, sírdogált. (A sírdogálás nem az őszinte bűnbánat jele.) — L 8:32 dísznókonda, 8:33 konda (kevésbé használt szó). Új revizioba nem lehet bevinni kikopófélben levő szót, sem tájszót.) — L 9:31

az ő (t. i. Jézus) *kímülés*át beszélték meg. (Az állat múlik ki, az ember meghal. Ha az ígéhirdető a hallgatóihoz a próbafüzet szerint szólna L 16:9 ha majd *kímúltok*, befogadjanak titeket az örök hajlékokba, ezt a hívek méltán sértésnek tekinthetnék.) — L 9: 45 *talány* volt előttük. — L 11: 33 ha gyertyát gyújt, senki sem teszi azt *sutba*. — L 12: 14 ki tett engem bírónak, vagy *osztogatónak*? — L 12: 53 *visszátvon* az apa fiával és a fiú apjával. — L 14: 12 *visszavonás*ban *részesülsz*, lásd L 14: 14. — L 16: 19 fényesen *lakmározott*. (A módhatározó nem illik az íge mellé.) — L 16: 26 köztünk és köztetek nagy *szakadék* van. — L 18: 3 védelmezz meg engem az én *ellenfeleimmel* szemben. — L 18: 34 ez a beszéd *rejtély* maradt előttük. — L 19: 8 ha valakitől valamit *kizsaroltam*. — L 19: 14 *polgárai* azonban gyűlölték őt. (Polgárai vannak a városnak, államnak, de nincsenek a királynak, vagy uralkodónak, mint akivel kapcsolatban itt van használva a szó.) — L 19: 21 féltém tőled, mivel *rideg* ember vagy. Lásd L 19: 22-ben is. — L 19: 27 nem akarták, hogy én *országoljak* rajtuk. (A király országol a területen, városon, de nem országol, hanem uralkodik az alattvalón.) — L 24: 11 de azok előtt *fecsegésnek* látszott beszédjük. (Nem komoly szó.) — 2K 2: 17 akik *üzletre váltják* Isten ígését. (Üzletre váltani kifejezés nincs a magyarban; üzletre használják, üzletre fordítják; apró pénzre váltják.) — 2K 3: 7 múltó *dicsfénye* miatt. — 2K 8: 13k *kiegyenlítődsé*. — 2K 9: 5 úgy legyen készen mint adomány és nem mint *harács*. (Idegen szó is, átkos emlékű szó is.) — 2K 10: 4 *erődítések* lerombolására. (Erődítés a cselekvés, amikor erődítenek, erőssé tesznek valamit; az erődítés eredménye az erődítmény.) — 2K 11: 3 úgy *csábuljanak el* a ti gondolataitok is. — Jel 1: 15 melyet kimenécében *izzítanak*. (Ebben a versben a hasonlat is rosszul van fordítva: Lábai hasonlóak az izzó érchez; ámde az izzó érc folyékony. Helyes a Rev: az izzó fényű érchez.)

Az új szavak között külön kell megemlékezni a *szellem* szóról, amely 14 ízben fordul elő. A szellem szó nem teljesen új szó. A Rev 1K 15: 45-ben használja, szerintem nem jól. De a próbafüzetben a szellem szó nem ebben és nem is mindig azonos értelemben fordul elő. L 9: 39-ben azonos a tisztátalan szellemmel (L 4: 33. 8: 29. 9: 42. 11: 24), vagy többesben tisztátalan szellemekkel (L 4: 36. 6: 18). L 10: 20-ban lelki lényeket jelent, L 24: 37 és 39-ben olyasfélét, mint amilyeneket a spiritiszták tanítanak. L 7: 21 és 8: 2 szerint Jézus gonosz szellemekből gyógyít, e szerint tehát a gonosz szellem a betegség egy faja lehet; viszont L 13: 11 említést tesz egy asszonyról, akiben... a betegség szelleme lakott, ami már a samanizmus képzeire emlékeztet. Olyan sokféle tartalommal bíró szót, mint amilyen a mintegy százhuszéves múltú „szellem” szó, nagy meggondolás és körültekintés után lehet, ha ugyan lehet, a bibliába bevenni.

Az új revízióknak világosabbnak érthetőbbnek kell lenni a réginél. Ezt a célt a próbafüzet azzal is megvalósíthatónak véli, hogy *népies* szólásokat is használ, amelyek azonban egyáltalán nem illenek a szentírásba. Így pl.: L 1: 9 bement *hát* az Úr templomába. (A *hát*-nak a görög szövegben nincs megfelelője. Ezért elmaradhatott volna, mert egészen másképpen hat, mint L 21: 36-ban, ahol helyesen van írva így: Ébren legyetek *hát*.) — L 1: 65 Júdea egész hegyvidékén *széltében* beszélték ezeket a dolgokat. — L 9: 53 mivel Jeruzsálemben

tartott. (Több jelentésű szó.) — L 11: 14 *Egyszer egy ördögöt űzött ki.* (Mese-mondásra emlékeztet.) — L 12: 19 *na, én életem. . .* — L 20: 16 azt mondták: *Isten mentsen.* (Isten nevének hiábavaló felvétele.) — L 22: 3 akkor *belebújt a Sátán* Júdásba. (Használatos a belebújt az ördög kifejezés, de mindig van benne valami tréfa és soha sincs benne komolyság.) — L 22: 40 mikor *helyt voltak.* — L 22: 55 Péter is *közibük ült.* (μεσσεσ αὐτῶν, szó szerint megfelelőbbnek látszik, mint a Rev: Péter is velük. Mégis jobb a Rev a próbafüzet szövegénél, mert Péternek aligha volt bátorsága ahhoz, hogy *közibük* üljön.) — L 22: 63 azok az emberek, akik Jézust *közrefogták.* (Közrefogják az üldözött gonosztevőt, a játékban résztvevőt, a kedves vendéget. Itt egyik eset sem fordul elő.) — L 24: 22 *hozzá még* néhány közülünk való asszony is. . . — 2K 5: 5 Isten az, aki nekünk *foglalót* adott a Lélekből. (A foglaló adás nagyon üzleti kifejezés.) — 2K 11: 14 a sátán is *kiadja magát* a világosság angyalának. — 2K 11: 20 eltűritek, ha valaki *nyakatokra nő.* — 2K 11: 28 *nem is számítom*, ami ezeken kívül van. — Jel 1: 16 mint mikor a nap *delelőn* van. — Jel 4: 3 aki rajta ül, *szemre* olyan volt. (Szemre, állattal vonatkozásban használatos.)

A népies túlhajtása a *pórias*. A próbafüzetben — még elképzelni is borzalom — erre is van példa. L 7: 39 Ha ez próféta volna, tudná *kiféle és miféle* asszony az. — 2K 7: 15 most még jobban *húz hozzátok a szíve*, mikor visszagondol (Titus) mindnyájatok engedelmességére. — 2K 10: 5 lerombolunk. . . minden nagyratörést, mely Isten ismerete ellen *ágaskodik.* — 2K 11: 10 ezt a dicsekvésemet *nem fojtják belém* Akhája vidékein!

Helyénvaló, hogy az új revízió ne tartsa távol magát a mai élő nyelvtől, a szó nemes értelmében modern legyen, mégis szokatlanul hat L 1: 3-ban *hegyelmes* Teofilus (= excellentiás); L 7: 2 egy százados *szolgája* pedig, akit az *nagyrabecsült*. . . ; L 10: 5 amely házba bementek, *első szavatok ez legyen*; L 12: 10 aki *szót emel* az Emberfia ellen (a „szót emel” kifejezés rendesen valaki mellett és nem valaki ellen használatos); L 19: 35. 22: 36 *köpeny, köpenyeg*; L 21: 28 *fel a fejekkel*; 2K 1: 9 sőt *magunkra* már a *halálos ítéletet* is *kimondtuk*; 2K 4: 7 az erő *felsőbbsége* Istené legyen; 2K 8: 13 mert *nem az a cél*, hogy. . . ; 2K 10: 7 az *ne hagyja számításon kívül*, hogy. . .

Nem helyteleníthető, hogy az időszámításnál a mi órábeosztásunk szerint írja L 23: 44-ben: mintegy *tizenkét óra* volt, mikor sötétség támadt az egész földön úgy *három* órákorig. Még jobb lenne, ha déli tizenkét órát és délután három órát írt volna.

A régies, avagy csak megszokott szólamokat gondosan kerüli a próbafüzet, hogy ósdiak ne lássák, mindamellett találunk benne itt-ott *archaikus szavakat*, vagy szólásokat, amelyek egyáltalán nem rontanak semmit, sőt a mindennapos bibliaolvasóra üdítőleg hatnak. Ilyenek: L 1: 41. 2: 15. 11: 14. 17: 14. 24: 15 és *lőn*; L 10: 1. 19: 4 *menendő volt*; L 10: 40 magamra *hagy*; L 14: 14. 23: 43. Jel 3: 3 *lész*; L 16: 6. 30 az *pedig monda*; L 18: 15 illesse kezével azokat; L 18: 42 és *Jézus monda*; a főpapok helyett a *papifejedelmekkel* találkozunk (L 20: 1. 19. 22: 2. 4. 52. 66. 23: 4. 10. 24: 20, de L 23: 23-ban főpapok); 2K 8: 2 a nyomorúság sok próbája *közepette* (ami ugyan helytelen archaizmus, mert helyesen: sok próbájának közepette, ad analogiam: ennek előtte, ezeknek utána); L 15: 4 *mígnem* megtalálja azt, de már L 15: 8 míg

meg nem találja (a görögben azonos mindkét hely; teljesen felesleges volt a kétféle fordítás); 2K 13: 11 *végezetre*.

V. Szakszerűség, hűség. Ha az eddigi szempontok szerint elenyészően jelentéktelen fogatkozások mutatkoztak volna, akkor hosszasan kiterjeszkelhetném arra, ami a bibliafordításnál s így az új revíziónál is legfőbb követelmény, hogy t. i. az hű és szakszerű legyen. Minthogy azonban az eddig elmondottak már is döntő súlyúak, csupán néhány példát hozok fel arra, hogy következtelen a próbafüzet szövege a görög szavak fordításában és hogy vannak benne teljesen rosszul fordított helyek.

Következetlen a görög szavak fordításában. Többnyire a *sokaság* szót használja az ὄχλος és ὄχλοι: szavakra (pl.: L 6: 17. 8: 4. 9: 37; L 8: 42. 9: 11 stb.), de ugyanezeknek a szavaknak a fordítására használja a *tömeg* szót is (L 5: 1. 5: 29. 7: 12. 8: 45) még pedig nem a szerint, hogy a két szó árnyalati különbségét figyelembe venné. A *tömeg* szót viszont használja a πληθος szó magyar fordításában is (L 6: 17). — Következetlenség az, hogy L 4: 18-ban ez van: hogy szegényeknek *hirdessek örömhírt*, L 7: 22-ben pedig ez: szegényeknek *evangélium prédikáltatik*. A görög szövegben mindkét helyen azonos szavak vannak. — L 8: 20-ban: *anyád és fiútestvéreid*, de már 8: 21-ben: az én anyám és az én *testvéreim*; holott a görögben mindkét helyen ἀδελφοί olvasható. — L 12: 6 *verebecske*, L 12: 7 *kisveréb*, a görög szövegben mindkét helyen στροφαίον. L 22: 8 és 11 *húsvét* (helytelenül), L 22: 13 és 15 *húsvéti bárány* (helyesen), a görög szövegben mind a négy helyen: πάσχα. — Viszont L 13: 7-ben szőlőműves, L 20: 10-ben szőlőműves, holott az előbbi helyen ἀμπελουργός = *vincellér*, az utóbbi helyen γεωργός, amely a tartalom szerint jelenthet *szőlőműves*-t.

Nem jó L 1: 48 boldognak mond engem minden nemzedék (l. L 1: 50). A γενεά szónak megvan a generatio, nemzedék jelentése, de épúgy megvan a gens, aetas, aevum, tempus által kifejezhető jelentése is, ezért a „nemzetség” szóval való fordítás egyáltalán nem helytelen. Nem pedig azért, mert „minden nemzedéket”-et lehet úgy magyarázni, hogy a zsidóság minden nemzedéke (és ez esetben nem áll a Mária mondása), viszont a nemzetség szót általában érthetjük minden emberre (és ez esetben megáll, ami a magyar fordításban van).

Rossz fordítás L 7: 21-ben: sok vaknak ajándékozta vissza látását, L 7: 22-ben: vakok *újra* látnak. A görög szöveg ugyanis nem nyújt határozott támpontot arra, hogy a vakok megelőzőleg valamikor is láttak volna. Némi elképzeléssel lehetne mondani, hogy a sánták újra járnak, a belpoklosok újra tiszták lesznek, mivelhogy aligha születtek poklosokként.

Teljesen *rossz* L 12: 8 Valaki vallást tesz én rólam az emberek előtt, arról az Emberfia is vallást tesz *magában* az Isten angyalai előtt. Az ἐν αὐτῷ a mondat második felében éppen olyan szerkezet, mint az ἐν ἐμοὶ a mondat első felében. S ha ezt helyesen „én rólam” szóval fordítja a próbafüzet, amazz „ő róla” szóval kellett volna fordítani.

Egészen rossz 2K 10: 10 is: a szava *alázatos*. Az ἐξουθενούμενος sohasem = alázatos, hanem: semmis, silány, semmibe se vett.

Az érthetlenségig bonyolult Jel 3: 9 Ímé adom azokat, akik a sátán zsina-gójából valók, azokéból, akik zsidóknak mondják magukat, holott nem azok,

hanem hazugok, íme azt mívelem, hogy eljöjjenek és lábaid elé boruljanak és megtudják, hogy én szerettelek téged.

E megjegyzésekben korántsincs benne mindaz, amit meg kellett és meg lehetett volna említeni. Nem lenne pl. hiábavaló munka az, ha felsorolnék egy csomó locust, egymás mellé állítva a Rev és a próbafüzet szövegét. De ez nagyon sok helyet foglalna el s csak azt a meggyőződést erősítené, hogy ez a próbafüzet arra jó, hogy mindenki meglássa, mily magasan felette áll ennek a ma ócsárolt revideált szöveg.

Úgy revideálni a szentírás magyar fordítását, mint ahogy a próbafüzet újszövetségi része teszi, nem szabad.

Alázatosság

L 9 : 48c : Aki legkisebb mindnyájan
ti közöttetek, az lesz nagy.

Alapigénk egyike azoknak a textusoknak, amelyekre az alázatosság hirdetésénél hivatkozunk. Az alázatosság pedig egyike azoknak az erényeknek, amelyeket legritkábban gyakorlunk, éppen ezért mindig időszerű róla beszélni.

Az alázatosság nem kedves az emberek között. Nem kedves azok előtt sem, akik értik, azok előtt sem, akik nem értik. Az utóbbiak vannak többen. Ezek úgy gondolják, hogy az alázatosság azonosítható a megalázással, holott az alázás az alázatosságnál cselekvő, a megalázásban szenvedő mozzanat.

Az „alázás“ szó tartalmát legjobban megértjük, ha szembeállítjuk ellentétével, a „tetézés“-sel. Tetézi a gyermek a házat, vagy tornyot, amikor magasabbra hajítja a követ ezek tetejénél ; alázza az ember magát akkor, amikor nem hánytorgatva érdemeit, a való értéken alól becsüli magát. Aki a szívekbe lát, bizonyosan nyilván látja, hogy ritka ember, aki igazán alázatos, mert még az is, aki ilyen, rendszerint többre tartja magát annál, mint amennyi az igazi értéke.

Az alázatosság, vagy alázás önként ébred az emberben Isten előtt, amikor érezzük gyöngé, gyarló, bűnös voltunkat, amelynek tudatában a mennyei Atyától várjuk lelki szegénységünk megszüntetését, az Ő országában. Jézus a boldogok között nem említi az alázatosokat, de bizonyosra vehetjük, hogy ezeket is belefoglalta azok közé, akiket legelőször említ a boldogok élén, mondván : Boldogok a lelki szegények. A régi Károli fordításban a boldogok között ott vannak az alázatosok (Mt 5 : 5), értvén ezeken a szelídeket. A szelídség, mint a szerénység rokona, kapcsolható az alázatossággal.

Alázatosság ébred az emberben az emberi tekintély előtt is, amikor összehasonlítva anyagi, de főként lelki javait mások

hasonló értékeivel, azt tapasztalja, hogy ő nem üti meg azok mértékét. Az ilyen összehasonlítás következménye az, hogy az illető megalázza magát és ennek az önkéntes alázatosságnak a következménye, hogy embertársai megismervén az ő értékét, ezt kellőleg becsülve, felmagasztalják az alázatost. Így tündöklök elő annak a jézusi mondásnak a szépsége, hogy aki magát megalázza, felmagasztaltatik (Mt 23 : 12 ; L 18 : 14), amiben az a különösen figyelemreméltó, hogy a megalázásnak belőlről kell jönni, a felmagasztaltatásnak pedig kívülről.

Amennyire kedvetlen érzést vált ki az alázatosságra gondolás, éppannyira kíváncsi a felmagasztaltatás. Hogy ebben részesüljenek az emberek, hajlandók az álalázatosságra, balgán remélve, hogy ezért az igazi felmagasztaltatást kapják meg. Az álalázatosság egyik fajtája az alázatoskodás, amellyel minden nap találkozunk, amikor egyesek egyenesen azért mondják magukat kisebbeknek, hogy kierőszakolják a nagyságuk elismerését. A másik fajtája az álalázatosságnak az, amikor az igazi alázatosságot utánözva, a farizeus a vámszedő szavait veszi ajkára tüntetőleg. Az álalázatosság mindenik fajtája rút.

Akik az alázatosságot nem értékelik, megfélemlenek arról, hogy az igazi alázat nem szegény, hanem egyetemes törvény a természeti és lelki világban egyformán. Alázatos a nap, amikor termékenyítő sugarait a föld számára bocsátja ; alázatos a szellő, amikor viszi a virágport kalászról kalászra ; alázatos a folyó, amikor a beleömlő kisebb folyó irányát követi az egybefolyáskor. Alázza magát a szülő, amikor tehetetlen gyermeke erőtlenségéhez lehajol ; a tanító, aki leereszkedik a tudatlan értelmi szintjéhez ; a hú pásztor, aki nem szégyelli a legkisebb bárány megtisztogatását sem.

Az alázatosság utólérhetetlen dicső példája Krisztus, Aki ebben is mester, mert gazdag lévén szegénnyé lett 2K 8 : 9) és olyan volt a tanítványok körében, mint aki szolgál (L 22 : 27).

Hogy az alázatosság mennyire önmagában hordja jutalmát, semmisesem mutatja jobban, mint alapigénk görög szövege, amelyik nem azt mondja, hogy aki *legkisebb* mindnyájan ti közöttetek, az *lesz* nagy, hanem : *ὁ μικρότερος ἐν πάντων ὑμῶν ὑπάρχων, εὐτόνος ἐστὶν μέγας*, azaz, *aki mindnyájatok között*, tehát nemcsak a kiválasztottak között, hanem általánosságban kisebb, éppen ezért alázatos (nem a legkisebb, mintha alázatoskodnék, vagy a leggyatrább lenne), így hát a többenél szerényen *kisebb* : az, nem *lesz* nagy a közeli, vagy távolabbi jövőben, hanem már most, önmagában, a *j e l e n b e n* (ἐστὶν), Isten mindent látó szemei előtt nagy.

Hozzáférhető magyar újszövetségi fordításaink közül egy sem adja vissza azt a mély tartalmat és tiszta igazságot, amelyet

a görög szöveg tartalmaz. Ennek oka az, hogy a régiek előtt a textus receptus által képviselt *északi* szöveg állott; az újabbak azonban bizvást követhették volna az ABC kódexekre támaszkodó Lachmann, Tregelles, Tischendorf, Westcott-Hort, Weiss, Nestle, von Soden, Weymouth, Souter és Brandscheid szövegkiadásokat.

Nyiljanak meg a mi szemeink

Mt 20 : 31—33.

Jézus virágvasárnapi bevonulását megelőző történet az, amelyről alapigénk értesít. Jézus elindul az ünnepekre és vele együtt megy az ünnepekre az északi Zsidóország lakossága. Mivel az Úr három évi munkássága alatt bejárta egész Galileát, egészen érthető, hogy az úton nagy sokaság vette körül. Miért is ne ragaszkodtak volna a Mesterhez, a prófétához, akitől nagyon sok minden jót vettek és még sokkal több áldást reméltek?

Útjuk Jerikón vitt keresztül. Ebben a városban, Máté feljegyzése szerint, volt két vak, akik az út mellett ültek. Ezek hallottak Jézus csodatetteiről és felébredt bennük a remény: hátha nekik is megadhatná szemök világát Jézus? Ezért, amikor közeledni hallották a Jézussal levő sokaság zaját, kiáltani kezdtek Jézushoz. Az az íge, amelyet az evangéliumi író használ, a teljes erőből segítség után való kiáltást jelenti, úgyhogy legelőbbi evangéliomfordítónk (Pesthy G.) úgy fordítja, hogy ywewltnek wala.

Legelőbb a sokaság hallotta meg a kiáltást és *dorgálja vala őket, hogy hallgassanak*. Meglepő, hogy azok, akik már megtapasztalták Jézus jóságát és akiknek tudniuk kellett volna Jézusnak mindenkre kiterjedő szeretetét, az Őt követő sokaság akarja elnémitani a Hozzá vágyakozókat. Hiszen a sokaság mindenegyes tagjának azon kellett volna lenni, hogy mindenkit Jézushoz vigyen és íme e helyett távol akarják tartani az Úrtól a kívánczók lelkeket a Vele levők. Az evangéliomban nem egyedül álló jelenség ez. A tanítványok, Jézus legközvetlenebb környezetéből valók sem akarták Jézushoz engedni a kisdedeket vivő anyákat. Ezek a történetek állandó figyelmeztetések arra, hogy akárhányszor éppen azok tartják vissza a lelkeket Istentől, akiknek elsőrendű kötelességük volna akár önfeláldozásuk árán is az Úrhoz vezetni őket. Így volt ez akkor, így van ez ma; vigyázzunk és imádkozzunk, hogy így ne legyen velünk is.

A sokaság is olyan, mint az egyes emberek. Épségöknök, egészségöknök, erejüknek teljében nem szívesen néznek az emberek arra, aki beteg, nyomorék, aki ahelyett, hogy előnyt jelentene számukra, vagy dísz kölcsönözne a sokaságnak,

inkább teher, akadály. A vakok vezetése, támogatása nem könnyítette volna a jeruzsálemi utat.

A Krisztushoz sóvárgó lélek előtt nincs emberi akadály. Minél jobban csitítgatta a sokaság a vakokat, *azok annál jobban kiáltanak vala, mondván : Uram, Dávidnak fia, könyörülj rajtunk.* Ha csak emberi bizakodás volt volna bennök, az egyre erősebben zajló sokasággal szemben letettek volna minden reménységről. Százakkal szemben két ember, akik vakságuk miatt még azt sem tudják, hogy merre és hova kiáltsanak! De keblökben olthatatlan hűt volt az iránt, hogy aki után kiáltanak, a Dávidnak fia, ezernyi zaj és láрма tömkelegéből is meg fogja hallani a Hozzá szóló kiáltást. A magyar fordításnak van valami szépsége, amelyet nemcsak a különböző fordításokban nem találunk, de amelynek üdeségét az eredeti görög szöveg sem adja olyan erővel, mint anyanyelvünk. A kiáltás ugyanis így hangzik : Uram, könyörülj rajtunk. *Uram* ; több mint az általános jellegű megszólító eset (vocativus) *κύριε* : mindegyiknél külön-külön, a maga egyénisége és hite szerint jelentkezik a kérés indító oka, mindegyik egyénileg érzi : *Uram, Könyörülj rajtunk* : a kérés nem marad önző keretek között, mert az egyenlő nyomorúságban levő, egyenlő hittel bíró lelkek atyafiságos közösségben egyforma könyörületben kívánnak részesülni.

Jézustól nem mindig hívó sokaság tartja távol a Hozzá vágyókat. Akárhányszor az istentelen, gonosz lelkek szervezett tömege áll Krisztus és mi közibénk. Ez a tömeg is el akarja hallgattatni a Krisztushoz kiáltókat. De nekünk nem szabad elhallgatni, elnémulni, hanem teljes erővel, a vallástétel bizonyosságával kell kiáltanunk : Uram, Dávidnak fia, Akiben a nekünk szóló messiási ígérek beteltek, könyörülj rajtunk.

Aki azt tanította : kérjétek és adatik néktek, zörgessetek és megnyitattik néktek, nem volt siket a vakok kiáltására. *Megállván Jézus megszólítja őket : Mit akartok, hogy cselekedjem veletek ?* Nem elég a kitartó kiáltozás, tudni kell azt is, hogy miért esdekelünk? És amit mi érdemesnek tartunk arra, hogy érte imádkozzunk, vajjon méltó-e arra, hogy vele Isten elé járuljunk? Nem szűk látókörre valló kicsinyes, önös dolgok kötik-e le figyelmünket? Vajjon meggondoltuk-e, mi lesz a következménye kérésünk teljesülésének?

Mondának a vakok : Azt Uram, hogy megnyiljanak a szemünk. Nagy, nemes adománya Istennek a látás. Jó a mi szemekkel nézni a napot (Pr 11 : 7). Ismereteink, élvezeteink tetemes részéhez jutunk látó szervünk útján. De nem ugyanannyi veszedelmet rejt-e a látás mindenki számára? ! Mert nem hiába mondta Idvezítőnk : Ha a te szemed megbotránkoztat, vájd ki azt (Mt 5 : 29) és : Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök ; ámde azt mondjátok, hogy látunk, azért a ti bűnötök

megmarad (Jn 9 : 41). A jerikói vakok úgy tudták, hogy a környezetük vakságuk miatt sajnálja őket. Képzeletükben tündérkertnek rajzolták a földet lakóival együtt. Ezért azt hitték, hogy szegénységük, nyomorúságuk egyszerre megszűnik, ha látni fognak. Ezért kérték azt, hogy megnyiljanak a szemeik.

Mi, Isten jóvoltából, látó szemekkel járunk, de sok mindent nem látunk, amit, mint tanításra elhívottaknak, látnunk kellene. Megtartóztatott a mi látásunk, mint az Elizeus szolgájáé (2 Kír 6 : 17) és az emmausi tanítványoké (Lk 24 : 6). Nekünk is kérni kell, hogy nyiljanak meg a mi szemeink. Nyiljanak meg a mindennapi bajok, az inséggel küzdő nyomorúság meglátására. A mindenfelől mezeitelenül mutatkozó nélkülözés, a lázári elhagyottság, a lelki üresség mind-mind reánk néz, hogy lássuk, gyógyítsuk, orvosoljuk őket. Nyiljanak meg szemeink a bűnök meglátására, a magunk bűneinek alázatos, töredelmes megismerésére, a mások bűneinek kíméletes, de határozott megmutatására. Amíg a bűnt nem látjuk embertársainkban, addig vakok vagyunk ; amíg a bűnt meg nem látjuk magunkban, látásunk hibás és vétkes. Lássuk meg azért mindenütt és az Úr erejével vitézkedjünk ellene. Nyiljanak meg szemeink a kegyelem meglátására. A gonosszal való vívódásunk nem reménytelen. A harc végén meglátjuk az Urat, amint hervadatlan koszorúval vár.

A jerikói vakok, megnyervén látásukat, követték Jézust Jeruzsálembe. Nekünk is követni kell Urunkat, haszinte látjuk is, hogy útja a Golgotán megy át. Követni kell, hiszen tudjuk, hogy nagypéntek után húsvét következik. De ne a húsvétért kövessük, hanem azért, hogy Utána menve, az Ő kegyelméért és váltságaért részesüljünk a legfőbb jóban, a legnagyobb gyönyörűségben, Istennek színről-színre való látásában. Ámen.

